

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОПАРКІВ В УКРАЇНІ

THE CURRENT ISSUES OF IMPROVING PUBLIC GOVERNANCE AND STATE REGULATION OF TECHNOPARKS IN UKRAINE

У цій статті досліджуються актуальні проблеми удосконалення публічного управління та державного регулювання технологічних парків (технопарків) в Україні. Наведено результати дослідження Міжнародної асоціації наукових парків та областей інновацій щодо визначення основних факторів успіху, що впливають на розвиток технопарків, а також факторів, які обмежують їх зростання та конкурентоспроможність.

Розглянуто питання видів державної підтримки технопарків до якої належать механізми прямої дії (прямі державні дотації, фінансування досліджень, державні замовлення на наукові розробки і високотехнологічні товари тощо) та непрямі (опосередкованої) – податкові і митні пільги, фінансово-кредитні стимули тощо. Зокрема, сконцентровано увагу на доцільності надання технопаркам непрямой державної підтримки у вигляді податкових та митних пільг. Наведено наслідки скасування в Україні непрямой державної підтримки технопарків у вигляді податкових і митних пільг при реалізації проектів.

Проаналізовано законодавчі ініціативи у сфері діяльності технопарків. Зокрема, розглянуто положення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності технологічних парків» від 01 липня 2015 року № 2216а, яким було запропоновано низку змін до законодавства, що регулює діяльність технопарків в Україні. Зокрема, приділено увагу питанню спрощення порядку реєстрації технопарків, а також порядку розгляду і затвердження пріоритетних напрямів їх діяльності.

Зазначено про важливість орієнтування на довгострокову перспективу діяльності технопарків, шляхом виключення обмежень щодо строку запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків, який складає 15 років. Також наголошено на необхідності створення системи оцінювання діяльності технопарків за прикладом критеріїв оцінки запропонованих у дослідженні ЮНІДО.

Ключові слова: технологічні парки, інновації, публічне управління та державне регулювання, державна підтримка, розвиток.

This article examines the current issues of improving public governance and state regulation of technological parks (technoparks) in Ukraine. The results of the research of the International Association of Science Parks and Areas of Innovation regarding the determination of the main success factors affecting the development of technology parks, as well as factors that restrict their growth and competitiveness, are given.

The issue of types of state support for technology parks is considered, which includes mechanisms of direct action (direct state subsidies, funding of research, state orders for scientific developments and high-tech goods, etc.) and indirect (mediated) which are the tax and customs benefits, financial and credit incentives, etc. In particular, attention is focused on the expediency of providing technoparks with indirect state support in the form of tax and customs benefits. The consequences of the cancellation of indirect state support for technoparks in Ukraine in the form of tax and customs benefits for the implementation of technopark projects for their executors are presented.

The legislative initiatives in the field of technology parks are analyzed. In particular, the provisions of the Draft Law «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Activities of Technology Parks» dated July 1, 2015 No. 2216a were considered, which proposed a number of changes to the legislation regulating the activities of technology parks in Ukraine. In particular, attention was drawn to the issue of simplifying the procedure for registration of technology parks, as well as the procedure for consideration and approving priority areas of their activity.

The importance of focusing on the long-term perspective of the technology parks, by excluding restrictions on the period of introduction of the special regime of innovation activity of the technology parks, which is 15 years is noted. It was also emphasized the need to create a system for evaluating the efficiency of technology parks based on the example of the criteria for evaluating the efficiency proposed in the UNIDO study.

Key words: technological parks, innovations, public governance and state regulation, state support, development.

УДК 351:330.341.1(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.41.9>

Колосов О.О.

аспірант кафедри менеджменту та публічного управління
Державний податковий університет,
головний консультант сектору законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та судоустрою відділу з питань національної безпеки та правопорядку
Дослідницька служба
Верховної Ради України

Постановка проблеми. На шляху до побудови конкурентоспроможної економіки, що ґрунтується на знаннях, ефективно публічне управління та державне регулювання діяльності технологічних парків (далі – технопарки) як центрів інновацій та науково-технічного прогресу має першочергове значення для України. Технопарки покликані стимулювати співпрацю і взаємодію між науковим середовищем, бізнесом та владою у сфері впровадження досліджень і розробок у різних галузях промис-

ловості та виробництва, залучати іноземні інвестиції, а також розвивати культуру інновацій як серед підприємств, так і на загальнодержавному рівні. Розвиток технопарків сприятиме швидшому економічному відновленню України в умовах післявоєнної відбудови. Однак шлях до реалізації повного потенціалу та можливостей технопарків в Україні пов'язаний з низкою проблем, до яких слід віднести бюрократичне навантаження, недостатність державної підтримки цих інноваційних струк-

тур, застарілість нормативно-правової бази, що регулює їх діяльність тощо. Вирішення цих та інших проблем спрямоване не лише на оптимізацію адміністративних процесів та надання стимулів для інноваційної діяльності технопарків, але і на створення сприятливого середовища всередині держави для інноваційного розвитку в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці діяльності технопарків приділили увагу такі науковці як І. Антипов, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Дорошко, І. Каленюк, О. Коваленко, А. Любчич, О. Мазур, Ю. Макогон, А. Немченко, Т. Немченко, С. Ревуцький, І. Уханова, О. Чмир та інші.

Метою статті є розкриття актуальних проблем удосконалення публічного управління та державного регулювання технопарків в Україні.

Виклад основного матеріалу. У розвинених країнах світу технопарки є одними з найбільш важливих центрів інновацій, підприємництва та економічного зростання. Також відомі як наукові парки, дослідницькі парки, інноваційні центри і технополіси, вони є важливими елементами дослідницьких та інноваційних місцевих екосистем. До складових компонентів і характеристик технопарку належать: 1) управлінський персонал; 2) забезпечення фізичною інфраструктурою та послугами; 3) орієнтація на малі високотехнологічні фірми як основних орендарів; 4) сприяння передачі технологій, що є одним з основних завдань [1, с. 50].

Сама концепція технопарку була започаткована у 1951 році Дослідницьким парком Стенфорда, що згодом став нарижним каменем Кремнієвої долини [2], фактори успіху якої зводять до такого: 1) значна кількість технічних талантів; 2) наявність інфраструктури та великої мережі постачальників; 3) доступ до венчурного капіталу; 4) доступ до освітніх закладів та науково-дослідних установ; 5) наявність розвинених інформаційних мереж [1, с. 53].

Згідно дослідження проведеного Міжнародною асоціацією наукових парків та областей інновацій, до основних факторів успіху, що впливають на розвиток технопарків, віднесено: імідж/престиж організації (71,4%), місцезнаходження (61,7%) і зв'язок з вищими навчальними закладами (57,9%). Фактором, який найбільш обмежує зростання та конкурентоспроможність технопарків, визначено нестачу фінансових ресурсів (41,4%) [3]. Згідно дослідження Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку 2021 року (далі – дослідження ЮНІДО) станом на 2015 рік нараховувалось існування понад 400 науко-

вих парків у світі. Згідно звіту Європейського Союзу за 2013 рік в країнах-членах ЄС налічувалося 366 науково-технологічних парків [4, с. 17].

Відповідно до досвіду функціонування спеціальних режимів інноваційної діяльності у різних державах світу залучення інвестицій та запровадження інновацій на державному рівні здійснюються за допомогою таких організаційно-економічних механізмів:

1) Прямої дії: прямі державні дотації, державні замовлення на наукові розробки і високотехнологічні товари, фінансування досліджень, здійснення державних цільових програм на конкурсній основі за участю наукових установ тощо;

2) Непрямої (опосередкованої) дії: податкові і митні пільги, фінансово-кредитні стимули, амортизаційні та інші впливи на процес упровадження проекту індустріального чи науково-технологічного парку, звільнення або зменшення орендної плати всередині парків, надання комунальних і інфраструктурних послуг за нижчими цінами тощо [5, с. 18].

Діяльність технопарків в Україні врегульована Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 року № 991-XIV (далі – Закон про технопарки) [6]. Згідно даного закону, технопарк визначається як юридична особа або група юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технопарків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високотехнологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції. Цим законом визначено перелік технопарків для яких передбачено правові та економічні засади запровадження і функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності, а саме: «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона», «Інститут монокристалів», «Вуглемаш», «Інститут технічної теплофізики», «Київська політехніка», «Інтелектуальні інформаційні технології», «Укрінфотех», «Агротехнопарк», «Еко-Україна», «Наукові і навчальні прилади», «Текстиль», «Ресурси Донбасу», «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБІЦЕНТ), «Яворів», «Машинобудівні технології».

В. Юсупов стверджує, що «без застосування податкових (а подеколи й адміністративних) пільг суб'єкти інноваційної діяльності не будуть

спрямовувати зусилля на розвиток інновацій, а займатимуться звичайним виробництвом із метою збільшення доходу, адже відомо, що інноваційна продукція потребує великих матеріальних та інтелектуальних вкладень, у такому разі державна підтримка є необхідною» [7, с. 173]. Найвищий рівень бюджетної підтримки технопарків в Україні спостерігався у 2003 році – 128,3 млн. грн. та у 2004 році – 172,9 млн. грн. Однак у 2005 році фінансування технопарків скоротилося до 34,2 млн. грн., а з 2008 року державне фінансування цих парків майже припинилося [8, с. 67].

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» від 25 березня 2005 року № 2505-IV [9] було скасовано непряму державну підтримку технопарків у вигляді податкових і митних пільг при реалізації проектів, що мало наслідком:

1) порушення виконання затверджених бізнес-планів інноваційних та інвестиційних проектів;

2) неможливість вчасного розрахунку виконавцями інноваційних проектів за придбане устаткування, виконані науково-дослідні та проектні роботи;

3) втрату довіри зарубіжних і національних інвесторів до стабільності нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

4) відмову від фінансування інноваційних проектів;

5) порушення прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності (як національних, так і зарубіжних) [10, с. 22-23];

6) відсутність протягом 2005-2007 років зареєстрованих проектів технопарків [11, с. 23].

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» від 12 січня 2006 року № 3333 [11] частково відновив податкові та митні пільги для виконавців проектів технопарків. Відповідні заходи слугували стимулом для утворення окремих технопарків в період 2007-2009 років, проте після низки необґрунтованих урядових рішень даний процес зупинився на кінець 2009 року [12, с. 2562].

Закон про технопарки встановлює такі види фінансової підтримки проектів технопарків: 1) повне або часткове безвідсоткове кредитування проектів; 2) повна або часткова компенсація відсотків, сплачуваних виконавцями проектів комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування відповідних проектів; 3) надання цільових субсидій у вигляді сум ввізного мита при ввезенні

в Україну для реалізації проектів нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні, які зараховуються на спеціальні рахунки технопарків, їх учасників та спільних підприємств. Слід зауважити, що в державі існують проблеми щодо реалізації зазначених стимулів через брак бюджетних коштів [13], у той час коли чинний Податковий кодекс України [14] не встановлює для технопарків податкових пільг.

Законом України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04 липня 2002 року (далі – Закон про інновації) [15] визначено подібні види фінансової підтримки, що надається суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів, з особливостями, передбаченими цим законом. Зокрема, передбачено повне або часткове безвідсоткове кредитування пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим і коштів місцевих бюджетів; та повна чи часткова компенсація (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим і коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів.

Законом про інновації також визначено такі стимули для виконання суб'єктами інноваційної діяльності інноваційних проектів як надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів та майнове страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування». На думку автора, оскільки згідно Закону про інновації технопарки віднесені до інноваційних підприємств (частиною другою статті 16 даного Закону передбачено, що інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо), а отже є суб'єктами інноваційної діяльності, зазначені стимули також повинні застосовуватись на підтримку технопарків.

Варто зауважити, що з метою забезпечення ефективного публічного управління та державного регулювання технопарків в Україні питання зменшення бюрократичного навантаження у сфері діяльності цих інноваційних структур є вкрай важливим. Так, відповідно до статті 4 Закону про технопарки державна реєстрація технопарку здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує

державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності. Технопарку видається свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка. Процедура реєстрації технопарків визначена Порядком державної реєстрації технологічних парків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 року № 1657 (далі – Порядок) [16], що передбачає наступні етапи:

1) подання технопарком документів до Міністерства освіти і науки України (далі – МОН), перелік яких встановлений Порядком;

2) реєстрація МОН поданих заявником документів; МОН перевіряє документи на відповідність вимогам, визначених Порядком і протягом п'яти робочих днів з моменту реєстрації передає документи на розгляд Міністерства економіки, Мінфіну, ДФС та у разі потреби іншим центральним органам виконавчої влади;

3) у випадку невідповідності документів вимогам Порядку, МОН повертає документи технопарку протягом п'яти робочих днів з моменту реєстрації;

4) центральні органи виконавчої влади розглядають документи і не пізніше ніж через 15 днів з моменту їх надходження подають МОН висновки щодо реєстрації технопарку;

5) МОН протягом 10 робочих днів з моменту надходження позитивних висновків приймає рішення про державну реєстрацію технопарку, згідно з яким керівникові парку або його керівному органу (уповноваженій керівником особі) видається свідоцтво про державну реєстрацію технопарку;

6) МОН повертає документи технопарку у триденний строк з моменту їх надходження у разі якщо центральні органи виконавчої влади висловили зауваження до проекту;

7) технопарк усуває недоліки та надсилає МОН доопрацьовані документи;

8) МОН здійснює реєстрацію документів відповідно до Порядку і надсилає їх на повторний розгляд центральних органів виконавчої влади, які висловили зауваження;

9) МОН може внести у п'ятиденний строк подані технопарком документи на розгляд Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів у разі повторного надходження зауважень від центральних органів виконавчої влади (далі – Комісія);

10) Комісія за участю представників центральних органів виконавчої влади, що висловили зауваження, розглядає подані МОН документи у 30-денний строк з моменту їх надходження та надає МОН рекомендації щодо врегулювання розбіжностей стосовно доцільності державної реєстрації технопарку;

11) МОН, з урахуванням рекомендацій Комісії, приймає у триденний строк рішення щодо державної реєстрації технопарку або повертає йому документи для внесення відповідних змін;

12) повторний розгляд документів після доопрацювання технопарком проводиться згідно Порядку.

Законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності технологічних парків» від 01 липня 2015 року № 2216а (далі – Законопроект № 2216а) [17] були запропоновані зміни щодо спрощення порядку реєстрації технопарків, зокрема, передбачалася така процедура:

1) технопарк подає до МОН заяву, проект діяльності та розвитку технопарку, перелік пріоритетних напрямів діяльності технопарку, копії установчих документів – для технопарку як юридичної особи або копію договору про спільну діяльність і копії установчих документів кожного учасника технопарку – для технопарку як групи юридичних осіб, засвідчені печаткою керівного органу технопарку (за наявності);

2) у разі подання документів не в повному обсязі та/або виявлення у документах недостовірних даних МОН, у строк, що не перевищує 10 робочих днів з дня подання документів, повертає документи заявникові із зазначенням причини відмови в державній реєстрації;

3) у разі прийняття позитивного рішення про державну реєстрацію технопарку за результатами розгляду поданих технопарком документів МОН, у строк, що не перевищує 45 календарних днів з дня подання в установленому порядку документів, видає технопарку свідоцтво про державну реєстрацію.

Також Законопроект №2216а було запропоновано, серед іншого, виключення обмежень щодо строку запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків (15 років) та спрощення порядку розгляду і затвердження пріоритетних напрямів діяльності технопарків. Замість чинного підходу, згідно якого такі напрями розглядаються Президією Національної академії наук України та затверджуються МОН, обидва повноваження пропонується закріпити виключно за МОН.

Варто відзначити, що Законопроект № 2216а не встановлював жодних податкових чи інших пільг для технопарків. Документ не був прийнятий та згідно інформації, вказаної на офіційному веб-порталі Верховної Ради України, перебуває у статусі очікування на друге читання.

Посилення державної підтримки у вигляді надання технопаркам податкових та митних

пільг забезпечило б зменшення фінансових бар'єрів для інноваційних і технологічних компаній та старт-апів, дозволяючи їм спрямувати більше ресурсів на проведення досліджень, розширення виробництва, збільшення обсягу та/або диверсифікації надаваних послуг тощо. Відповідно зменшення податкового і митного навантаження сприятиме привабливості як національного, так і міжнародного бізнесу, перетворюючи технопарки у «магніти» для талантів та зарубіжного капіталу. Проте важливо зауважити, що надання технопаркам податкових та митних пільг повинно бути обґрунтованим і контрольованим державою.

Актуальним залишається питання оцінки діяльності технопарків. У дослідженні ЮНІДО визначено такі критерії оцінювання за:

1) Ефективністю: – площа території технопарку на якій побудована інфраструктура та темпи будівництва; – кількість компаній, розташованих на території технопарку; – кількість компаній, що досягли розвитку за сприяння технопарку; – сума доходів від оренди і наданих технопарком послуг; – види та спектр послуг, що надаються технопарком.

2) Результатами: – обсяг залученого капіталу; – загальна сума інвестицій в НДДКР; – кількість постачальників і робочої сили; – кількість створеної орендарями технопарку інноваційної продукції та/або наданих послуг; – кількість укладених угод про співпрацю та передачу технологій.

3) Впливом: – внесок технопарку у високо-технологічне виробництво; – кількість і види створених робочих місць (наприклад, кількість кваліфікованих науковців та інженерів тощо); – частка експорту інноваційної продукції, що пов'язана з діяльністю технопарку; – рівень зростання заробітної плати працівників технопарку [4, с. 27].

Таким чином, до шляхів удосконалення публічного управління та державного регулювання технопарків в Україні варто віднести такі:

1) Оптимізація публічного управління і державного регулювання діяльності технопарків, що повинна передбачати спрощення процесу реєстрації цих інноваційних структур, що обумовлено факторами: 1) ефективності (скорочення часу та ресурсів, необхідних для створення технопарку); 2) доступності (учасники технопарку повинні чітко розуміти вимоги щодо реєстрації або відмови у реєстрації); 3) зменшення бюрократичної складової (скорочення адміністративного навантаження для держави та учасників технопарку); 4) сприяння інноваціям (увага учасників технопарку буде більш зосереджена на дослідженнях і розроб-

ках, а не бюрократичних процедурах); 5) привабливість (спрощення умов створення технопарків сприятиме підвищенню привабливості того чи іншого регіону для потенційних інвесторів).

Також важливим є спрощення порядку розгляду і затвердження пріоритетних напрямів діяльності технопарків. Доцільними є запропоновані Законопроектом № 2216а зміни щодо закріплення виключно за МОН обох повноважень розглядати і затверджувати пріоритетні напрями діяльності технопарків, що сприятиме зменшенню бюрократичних затримок і швидшому прийняттю рішень.

2) Забезпечення технопарків державною підтримкою та інших стимулів для розвитку. Беручи до уваги негативний досвід України щодо наслідків відміни податкових і митних пільг, доцільно повернутися до питання надання технопаркам таких непрямих заходів державної підтримки, що повинно бути обґрунтованим і контрольованим державою. Окрім того, державна підтримка повинна включати: 1) фінансування розвитку інфраструктури технопарку; 2) збільшення обсягів держзамовлень та держзакупівель у сфері інновацій та науково-технічних розробок; 3) розвиток програм обміну знаннями із зарубіжними закладами вищої освіти та науково-дослідними інститутами. Оскільки, виходячи з положень Закону про інновації, технопарки віднесені до суб'єктів інноваційної діяльності, необхідним є забезпечення цих інноваційних структур такими стимулами для виконання інноваційних проектів як надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів та майнове страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

3) Орієнтування на довгострокову перспективу діяльності технопарків, що полягає у виключенні обмежень щодо строку запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків, який згідно чинного Закону про технопарки складає 15 років. Такий підхід забезпечить довгострокову перспективу розвитку технопарків, надасть їм можливість для стратегічного планування та безперервного процесу розробки і реалізації проектів, а також покращення інвестиційної привабливості технопарків, оскільки інвестування у високотехнологічні та науково-інтенсивні сектори, вимагає тривалого часу для досягнення прибутковості.

4) Створення системи оцінювання діяльності технопарків. Прикладом такої системи

можуть слугувати критерії оцінки запропоновані у дослідженні ЮНІДО.

Висновки. Отже, питання діяльності та ролі технопарків в Україні на сьогоднішній день є як ніколи актуальним. На основі проведеного аналізу, слід стверджувати, що удосконалення публічного управління та державного регулювання технопарків в Україні полягає в їх оптимізації, наданні технопаркам державної підтримки та інших стимулів для розвитку, орієнтуванні на довгострокову перспективу діяльності технопарків та створення системи оцінювання такої діяльності. Питання розвитку технопарків є вкрай важливим у контексті післявоєнної відбудови України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Arnault Morisson. Economic Zones in the ASEAN. 2015. С. 2-111. URL: https://www.researchgate.net/publication/324115407_Economic_Zones_in_the_ASEAN
2. Technology Parks to promote regional economic transformation. URL: <https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/technology-parks-to-promote-regional-economic-transformation>
3. Science Parks and Technology Parks throughout the world. IASP General Survey 2015. URL: <https://www.ukspa.org.uk/download/science-parks-and-technology-parks-throughout-the-world-iasp-general-survey-2015/>
4. A New Generation of Science and Technology Parks: UNIDO's strategic approach to fostering innovation and technology for Inclusive and Sustainable Industrial Development (2021). URL: https://hub.unido.org/sites/default/files/publications/Publication_%20New%20Generation%20of%20STI%20parks_2021.pdf
5. Концепція законодавчого забезпечення розвитку мережі індустріальних і науково-технологічних парків (у контексті післявоєнного відновлення). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32652.pdf>
6. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16 липня 1999 року № 991-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>
7. В.А. Юсупов. Актуальні питання правового забезпечення процесу державного управління створення та діяльності технопарків в Україні. 2020. С. 170-177. URL: <http://www.apdp.in.ua/v88/20.pdf>
8. Кублікова Т., Кузнєцова І. Розвиток інноваційної інфраструктури як основа процесів диверсифікації економіки України. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 1. С. 58-70. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49281/1/8.pdf>
9. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» : Закон України від 25 березня 2005 року № 2505-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-15#Text>
10. Покотилова В. І. Технологічні парки України: стан, проблеми, перспективи розвитку. Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – жовтень (№19). – С. 21-23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2009/7.pdf
11. Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» : Закон України від 12 січня 2006 року № 3333 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15#Text>
12. Лошак М.В., Кавецький В.В. Технопарки в Україні та динаміка їх розвитку. Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКУ ВНТУ 2019) : збірник доповідей. Вінниця : ВНТУ, 2019. С. 2560-2563. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/public/files/1/fm_2019_netpub.pdf
13. Міносвіти і депутати за технопарки. Цензор.НЕТ : веб-сайт. URL: https://censor.net/ua/blogs/3055288/mnosvti_deputati_za_tehnoparki
14. Податковий кодекс України. Закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
15. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04 липня 2002 року / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/40-15#Text>
16. Порядок державної реєстрації технологічних парків : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 року № 1657. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1657-2006-%D0%BF#Text>
17. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності технологічних парків» від 01 липня 2015 року № 2216а : Проект Закону / Верховна Рада України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55805